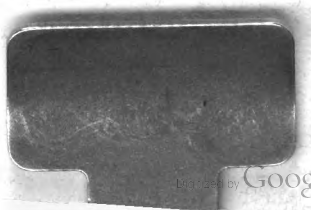

NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN

136866-B

ALT-

136866-B

136866-B

GYÓGYSZERES ÉRTEKEZÉSEK

A'

SÓSAVAS

DÁRDATSROZ

(*Murias Stibii*)

129. E. 488.

ÉS A'

FOLYÓ ALETZETSAVAS

ÓLMATSROL

VAGY

ÓLOM ETZETRŐL

(*Subacetas Plumbi liquidus*)

MELLYEKET

A' MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNYOS EGYETEMBEN A
TÁRGYAK' VALÓSÁGOS KÉSZÍTÉSE MÓDJA' ELŐADÁSA
SZERÉNT

A' KÉMIA' OKTATÓ HELYÉBEN
KÉSZÍTETT

'S

KÖZÖNSÉGESEN ELMONDOPT

THODOROVITS MÁTÉ,

Tömös-vári Thereziopolisi Nev. Gyógyszeres.

Szent Iván hava 21kén 1836dik Esztendőben.

PESTEN,

TRATTNER-KÁROLY' NYOMTATÁSA.
ÚRI UTSZA 612.

NEMES, NEMZETES ÉS VITÉZLŐ
HIDEGH SÁNDOR

URNAK,

A' GYÓGYSZERESSÉG

M E S T E R É N E K

ZSENDÚLÓ GYÓGYSZERESI KORA

SZIVES JÓ AKARÓJÁNAK

HÁLADATOSSÁGA 'S KÖSZÖNETE JELÉÜL

AJÁNlja

A' SZERZŐ.

Sósavas Dárdats,

Murias Stibii.

(Stibium Chloratum, Stibium oxydatum muriaticum
Butyrum Antimonii seu Stibii, Spiesglanzbutter.)

A Sósavas Dárdatsot Valentinus Basilus találta fel legelőször, Dárdany kénéből (Stibium) és Higanyketted - Zöldletből (Mercurius Corrosivus); Glauber és több Kémikusok ennek más készítése módját gondolván ki, egy más elegyből t. i. Dárdany kénét, Konyha só, és kénsavas Vasatsból 1651-dik évben alkotó részeit felfedezték és közönségessé tették.

Készítése módja.

Tsak nem minden Gyógyszertárakban egyforma, de a' készítéséhez megkívántató szereknek külömbféle mértékű vegyítésénél fogva külömböző. A' Burkus Gyógyszertár szerint készül 2 parány Dárdatsból, 6 parány szárított konyha sóból, 4 parány tömény Kénsavból és 2 parány Vízből, de a' melly elegyből egy igen tömény Sósavban fölolvasztott Dárdany-Zöldletből álló készitmény nyeretik. — A' régibb 1780-dik évbéli kiadású ausztriai Gyógyszertárban a' Valentinus Basilus készítése módja vala felvéve, melly szerint 1 parány Dárdany kénet (*Antimonium crudum*) és 2 parány Higanyketted-Zöldlet (*Murias Hydrargyri corrosivus*) külön külön porrá törtetvén egy üveg mozsárban jól elvegyítve, egy dőltnyakúba (retorta) tétetnek, mi után a' dőltnyakú szeszfogó edénnyel felkészülve egy fővényel megtöltött serpenyőbe helyheztetvén, eleinte lassú, utóbb pedig nagyobb tűznél mindaddig lépá-

roltatik, míg még egy sűrű 'siros olaj képű folyadék megyen által, melly ha a' dóltnyakú nyakában megdugúl, közel oda tartott tüzes parázs segítségével megolvasztatik, 's a' szeszfogó üvegben áltsepeg.

Minthogy pedig egy ilyen módon készült tömény készítmény orvosi használatra nem olly alkalmas, mint a' feleresztett, ezen okból már az 1794-dik évbéli kiadású ausztriai Gyógyszertár egy újabb és óltsóbb szerű készítésit adá, és ezen módja az újabb kiadású Gyógyszertárban is megtartatott azon változtatással, hogy 12 lat víz helyett tsak 8 lat vétetik. Az említett Gyógyszertár szerint, mellyet én is készítményemnek elő állításában követtem, e' következő módon készül,

8 lat Dárdats (Crocus Antimonii), 24 lat megszikasztott Szikanyzöldlet (konyha só) egy üveg mozsárban helyesen össze kevertvén egy dóltnyakúba tétetnek; azután pedig 8 lat vízzel feleresztett 16 lat tömény Kénsavnak meghidegült keveréke reá tölte-

tik, és lassú tűznél szárazig lepároltatik; a nyert folyadék a' támadott veress tsapadék-
től külön választatván jól bedugott üveg
edénybe eltéteik.

Alkat magyarázata:

Konyha só		feleresztett Kénsav		
Zöldlő	szikany	Víz		Kénsav
.	.	Gyuló	Savító	.
.
.
.
.
.
.
.
.
Só sav	.	.	Szikag	.
.
.
.

*Kénsavas Szikag
hátra marad a'
dőltnyakuban.*

Dárdats - - - *Sósavas Dárdats*
átpárolog a' szesz
fogó edénybe.

**Ha a' Szikanyzöldlet (Choridum Natrii)
feleresztett Kénsavval érintésbe jön, a' Kén-
sav Vizinek bomlása által sósavas Szikaggá
(Murias Sodae) átváltozik, a' midón a' Viz-**

nek Savítója a' Szikannyal, a' Gyúlója pedig a' Zöldlővel egyesülvén Szíkgag (Natrum) és Zöldlőgyúlotsav (Sósav, Acidum Muria-ticum) formálódnak. Már most a' Kénsav össze köti magát a' Szíkgaggal kénsavas Szí-kaggá, a' külön vált Sósav pedig felolvasztván a' Dárdatsot sósavas Dárdatsot formál, melly a' felesleges Sósavval és a' jelenlévő Vizzel átpárologtatik a' szeszfogó edénybe; a' kénsavas Szíkgag pedig kevés Dárdatssal vegyülve a' dőltnyakúban hátra marad, melly mint hányást okozó tisztátalan Só hasznave-hetetlen lévén, elvettetik.

Tulajdonságai.

A' sósavas Dárdats jól készítve fehér, résznyére sárgás színű folyadék, melly az alantabb fokú hev mérsékletben olaj sűrűsége, a' hidegben jegesedvén merővé lészen; a' levegőből a' Vizet magához húzza, és egy tej színű folyadékká válik; a' levegőben Sósav szagú gőzöket ereget; az állati testre

tseppentetvén erőssen rágó behatással bir. Víz által elbontatik a' midőn Dárdanyzöldlet Dárdatsal egyetemben (Oxychloratum Stibii) mint olvadhatatlan por válik külön; az folyadékban pedig Dárdanyzöldlet tiszta Sósavval vegyülve marad felolvadva. Nagyobb hev által tökéletesen elillan; Beguin Lellel elbontódván, nagy mennyiségű vere- ses barna tsapadék marad.

Vegy alkotó részei Schubárth szerint:

Dárdany	1 parány	=	54,85,	
Zöldlő	3 parány	=	45,15,	Chémiai jegye
	vagy		<u>100,00</u>	Sb. Ch 3.
Dárdats	1 parány	=	65,	
Sósav	3 parány	=	35	
			<u>100</u>	

Ezen készítménynek jósága abban áll, hogy ha a' folyadék tökéletesen színtelen és átlátszó; Vízrel feleresztetvén, nagy mennyiségben fehér tsapadékot formál, végre ha a' belé tsepegtetett Vérlúg (Lixivium Sangvini- nis) semmi ásvány anyagokra ellent nem hat.

Folyó aletzetsavas.

Ólmats v. Ólometzet,

Subacetas Plumbi liquidus.

(Acetas superplumbicus aquosus, Liquor Acetatis Plumbi basici, Acetum Lithargyri, Extractum Saturni, Bleheffig.)

Az etzetsavas Ólmats készítését legelőször Valentinus Basilus tanítá, Scheele már 1781-dik évben kétféle etzetsavas Ólmatsot esmert; Thénárd, Thomson, 's Berzelius pedig három félének esméretit tanították.

Készítése módja.

Az aletzetsavas Ólmats külömféle kiadású Gyógyszertárak szerint külömféle töménységű, a' régi kiadású ausztriai Gyógyszertár szerint készül, ha 1 parány Ólom-Kohányat (Lithargyrum), 4 parány közönséges bor Etzettel (Acetum Vini) felényire befőzetik.

Az legújabb 1834. évbéli kiadású ausztriai Gyógyszertár pedig ezen régi készítése módját megváltoztatá, melly szerint készül, ha 6 parány feletzetsavas Ólmats (*Saccharum Saturni*) felolvasztatik 24 parány lepárolt Vizben, melly olúhoz még 3 parány sárga Ólmats adatik, és zárt üvegben gyakori felrázás mellett pálittatik mindaddig, még az olvadatlanúl hátra maradott por fehér színt vált (melly Ólmag), a' Folyadék álszivárogtatva jól bedugatt üvegbe eltéttetik: önsulya 1,210. — A' Burkus Gyógyszertár egy másik módját javasolja t. i. 6 parány feletzetsavas Ólmats, 3 parány langolt (alecoholisatus) sárga Ólmatssal, 21 parány tiszta lepárolt Vizben gyakori felrázás közben hosszas ideig pálittatik: ennek önsulya 1,230. — A' bajor Gyógyszertár 1 rész Ólmatsból, 3 rész feletzetsavas Ólmatsból, 9 rész Vizzel réz edényben való főzést javasolja; — a' saxoniai Gyógyszertár szerint 1 rész feletzetsavas Ólmats, 1 és $\frac{1}{2}$ rész sárga Ólmats, 25 rész Vizzel mind addig főzetik, méglen a'

folyadék 1,500 ön sullyú lészen. A' frantzia Gyógyszertár pedig 5 parány feletzetsavas Ólmats, 1 parány porrá tört sárga Ólmats, 9 parány forró Vizben való pálítását (digestio) javasollya.

Több más Gyógyszertárok szerint az Ólometzet a' sárga Ólmatsnak Etzetben való főzése által készül, de a' főzés ideje, és a' készítmény töménysége külömféle képpen lévén meghatározva, a' folyadéknek aletzetsavas Ólmats tartalma is külömböző, mint-hogy a' közönséges Etzet nem tsak, hogy több vagy kevesebb Etzetsavval bir, hanem még vonadékot (Extractivum) 's külömféle Savakat foglal magában, mellyek résznyére a' folyadékban felolvadva maradnak, résznyire pedig az Ólmatssal olvadhatatlan Sókat formálván leülepednek.

Orvosi haszonra legtzélerányosabb módon készül a' folyó aletzetsavas Ólmats a' régi kiadású Ausztriai Gyógyszertár szerint e' következendő módon, melly szerint én is készítettem :

Vettem 4 lat sárga Ólmatsot, mellyet jól megtörve 24 erős bor Etzetben lassú tűzön mind addig főztem, méglen a' beléje mártott kék próba papiros többé meg nem veresedett; mi után az edényt a' tűzről levén, leülepedés véget fére tevém, a' midőn a' tiszta folyadékot a' fel nem olvadt Ólmatsról letöltvén papiros sziváron (filtrum) általszűrve, jól bedugott üvegbe eltevém.

Az ezen mód szerint készült Ólometzet 1,250-ön sullyú, mellynek Rézag tartalmától éppen nem lehet félni, mert mihelyest felesleges Ólmats vagyon jelen, már semmi Rézag felolvadva nem maradhat. Némelly Kémikus könyvek szerint a' sárga Ólmats helyett Ólom veres vagy Ólom fehér (Cerus-sa alba) javasoltatik.

Tulajdonságai.

Az elsöbben említett módok szerint előállított készítmény tiszta és szintelen folyadékot képez, édes - összehúzó ízű, és a' ve-

res próba papirost kékre, a' sárgát pedig barnára festi; a' levegőnek behatása által résznyére elbontatik, szénsavas Ólmats (Carbonas Plumbosi) válván külön. Lepárolt Vízzel elegyedik, de Langgal nem; közönséges kút VízzeL pedig fehér csapadék támad.

Az Etzettel való főzés által készült Ólom-
etzet az ő inkább vagy kevessebbi setét sár-
ga szine által az előbbenitől különbözik, és
az ebből külön vált csapadék is sárgás színű.

Tisztaságára való nézve

ezen készítménynél megjegyezni való, hogy
ne legyen Rézag vagy Vasag tartalmú, de a'
mi a' tökéletes allyas (basicus) tömény ké-
szítménynél meg nem történhet, mellyre néz-
ve az aletzetsavas Ólmats olvadék réz edé-
nyekben is készíttethetik; mert csak akkor
lehet Rézag vagy Vasag tartalmú, ha ele-
gendő Ólmats nintsen jelen.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z155406806

